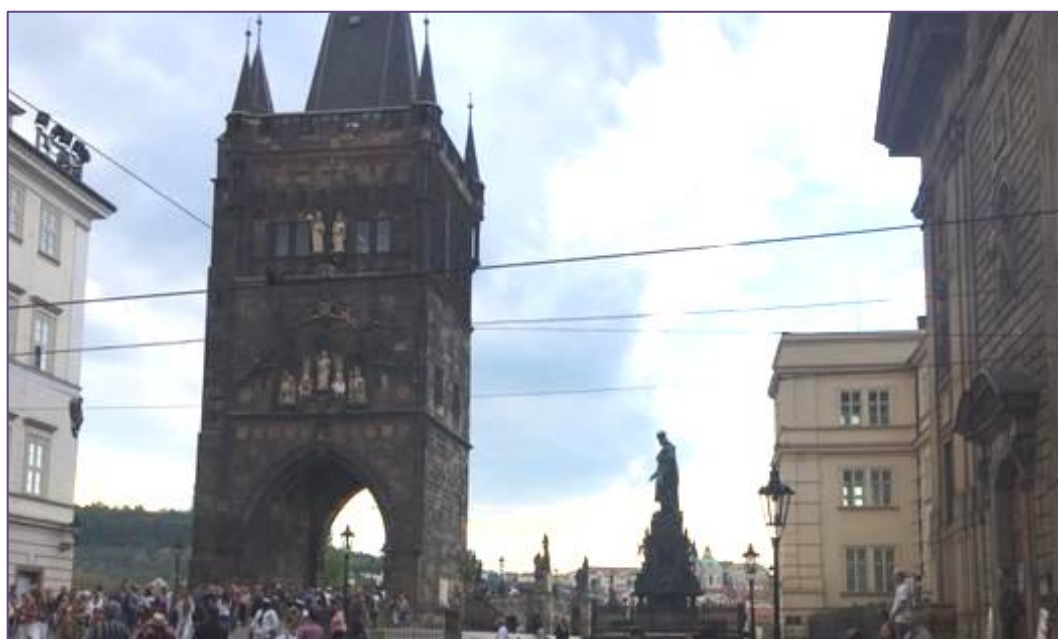

Z kalendára výročí

(V DRUHOM POLROKU 2024)

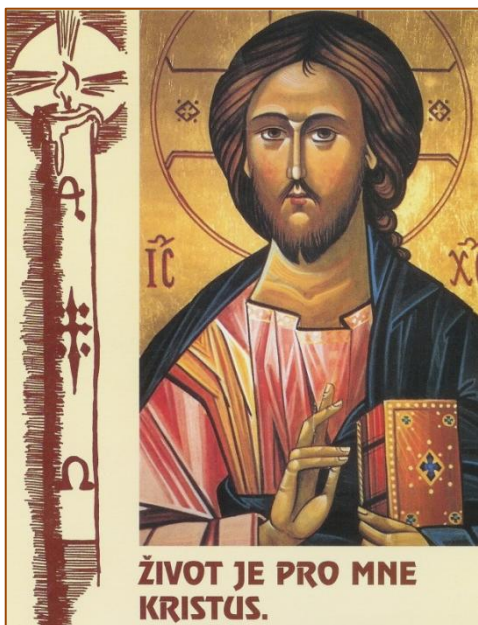
(6 medailónov významných osobností – kresťanov)

(zostavil *Dušan JEDINÁK*)

Predhovor

Možno je niekedy potrebné výraznejšie upozorniť vo svojom okolí na aktuálne kresťanské hodnoty a dlhodobú zmysluplnú kultúru. K tomu môže poslúžiť aj prehľadný polročný kalendár, pripomínajúci 6 osobností kresťanského spoločenského života, ktoré majú v príslušnom mesiaci druhého polroka **2024** okrúhle (deliteľné desiatimi) výročie narodenia alebo úmrtia:

ŠKRÉTA
SCHELER
HABOVŠTIAK
BEDNÁR
CARRELL
VYDRA

---

*Ked' rozmýšľam o tom, čo sa deje vo svete a v Cirkvi, ktorá je jeho svedomím,
a keď uvažujem o sebe ako o malej súčasti sveta a Cirkvi, mám dojem,
že **vchádzame do stredu búrky.***

(Carlo CARRETTO).

*Kresťan je povolán, aby vždy uprímně hľadal smysl situácií,
které před něho život staví. Za momenty radosti a útěchy, aby Pánu vzdával díky
a čerpal z nich sílu, a chvíle těžkosti, aby objímal jako svůj kříž...*

***Nezoufejme proto nad těžkostmi a nedostatky doby,
ale využijme ji moudře k ještě důkladnější přípravě
na shledání s naším Vykupitelem.***

+ Jan VOKÁL

***Kde je láska a múdrosť, tam nie je ani strach, ani nevedomosť.
Kde je trpezlivosť a pokora, tam nie je ani hnev, ani rozčulovanie.
Kde je chudoba s radosťou, tam nie je ani žiadostivosť ani lakomstvo.
Kde je pokoj a rozjímanie, tam nie je ustarostenosť ani roztržitosť.
Kde je Božia bázeň, aby strážiła svoj dom, tam nepriateľ nemá, kadiaľ by vstúpil.
Kde je milosrdenstvo a rozlišovanie, tam nie je ani preháňanie ani zatvrdnutosť.***

FRANTIŠEK z Assisi

Karel ŠKRÉTA (1610 – 30.7.1674)

Významný český barokový maliar, portrétista, kresliar a ilustrátor, celým menom *Karel Škréta Šotonovský ze Závohic*. Patrí k najvýznamnejším českým maliarom 17. storočia. Z jeho tvorby sú najvýznamnejšie hlavne nádherné **prepracované portréty, oltárne maľby, maľby s mytologickými námietmi**. Medzi významné diela v Prahe patria **oltárne obrazy pre Týnsky chrám, kostol svätého Prokopa**.

Významné diela sú jeho *Portrét rodiny Dionýsia Miseroniho, Portrét muža s dlhými vlasmi alebo Portrét Joachima Sandrarta*.

https://cs.wikipedia.org/wiki/Karel_%C5%A0kr%C3%A9ta
http://www.artmuseum.cz/umelec.php?art_id=381

Z diela

Max SCHELER

(22.8.1874 – 19.5.1928)

Významný nemecký filozof, psychológ a sociológ, zakladateľ filozofickej antropológie, fenomenologickej axiológie a sociológie poznania, profesor univerzity vo Frankfurte nad Mohanom, bol jedným z najvýznamnejších predstaviteľov duchovného života 19. a 20. storočia. Orientoval sa na sociálne a psychologické problémy skutočnosti. Človeka vnímal ako dualizmus reálnej a ideálnej stránky. Osobnosť človeka vnímal ako bezprostredne žitú jednotu citu, lásky, nenávisť, hodnotenia a chcenia. Ľudská osoba nemôže byť charakterizovaná len myslením a poznaním, ale predovšetkým láskou. Osoba je bytosť, ktorá je schopná niečo uctievať a niečo milovať. Scheler bol presvedčený, že existuje akýsi poriadok srdca, logika srdca, matematika srdca, ktorá je rovnako prísna a objektívna ako logika uvažovania. Láska je tým aktom, ktorý otvára bytosť voči svetu a zároveň jej otvára univerzum hodnôt. Ľudský duch nemožno redukovať iba na rozum. Ľudskosť obsahuje aj duchovné hodnoty smerujúce k vyššej skutočnosti

náboženského charakteru (duchovné v človeku je vo vzťahu k Bohu prostredníctvom lásky).

Duchovné faktory určujú obsah spoločenského vedomia. Scheler zvýraznil vo filozofickej antropológii proces hodnotenia, podstatu a hierarchiu ľudských hodnôt. Napísal diela *Podstata a formy sympatie*, *Problémy sociológie vedenia*, *Formalizmus v etike a etika materiálnych hodnôt*, *Prevrat hodnôt*, *Miesto človeka v kozme*, *Poriadok lásky*, *Môj filozofický pohľad na svet* a mnohé ďalšie.

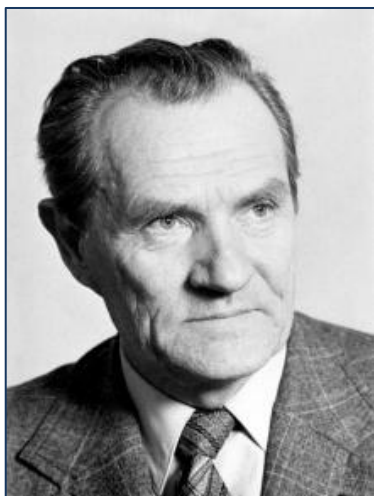
Z myšlienok

- *Každé poznanie o Bohu je nevyhnutne poznaním od Boha.*
  - **Nie som absolútnou ničotou, ale stvorením od Boha.**
- *Veda by mala byť prostriedkom na dosiahnutie pravého bytia, pravého umenia, pravej prirodzenosti, pravého Boha, pravého šťastia.*
- *Osoba musí byť považovaná za centrum, ktoré je povznesené nad protiklad organizmu a okolia.*
- *Len človek, ako osoba, je schopný sa povzniesť sám nad sebou ako živou bytosťou a z jedného centra, akoby mimo časopriestorový svet, urobiť všetko medzi iným a sebou samým, predmetom svojho poznania. Tak stojí človek ako duchovná bytosť sám nad sebou ako živou bytosťou a nad svetom. Ako taký je schopný tiež irónie a humoru, ktorý vždy zahrňuje povznesenie nad vlastným bytím.*
- **Náboženstvá sa rodia, rastú a umierajú, nemožno ich dokázať a nemožno ich vyvrátiť.**
- *Akékoľvek rozšírenie a prehĺbenie nášho obrazu sveta je zase podmienené predchádzajúcim rozšírením a prehĺbením sféry nášho záujmu a lásky.*
- **Podstatou lásky je zušľachtujúca a tvorivá aktivita vo svete a nad svetom.**
- *Láska je podnetom k poznaniu a chceniu, matkou rozumu a ducha.*
  - *Boh a len Boh môže byť vrcholom stupňovitej stavby ríše hodnôt lásky, podobnej pyramíde, zdrojom a cieľom tohto celku zároveň.*

Anton HABOVŠTIAK

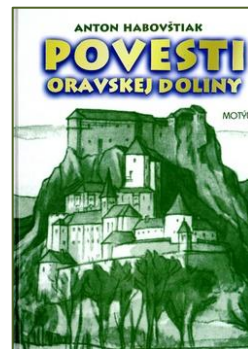
(24.9.1924 – 14.4.2004)

Vyštudoval slovenčinu a francúzštinu na UK v Bratislave, pracoval v Jazykovednom ústave SAV. Pracovitý a húževnatý jazykovedec, prozaik a esejista odhaľoval národné bohatstvo našej minulosti. Zaoberal sa otázkami spisovného jazyka, výskumom slovej zásoby, nárečiami, ľudovou slovesnosťou. Vytrvalo sa venoval kultúrno-spoločenskej oblasti; bol ocenený za prínos kresťanských hodnôt do umenia. Publikoval napr. *Oravské nárečia* (1965), *Kráľ a múdry sedliak* (1972), *Poklad nad všetky poklady* (1991), *Povesti o Oravskom zámku* (1994), *Aj také sú Božie cesty* (1995), *Boli soľou i svetlom* (2001), *Sestra Zdenka* (2003), *Túžba po poznani* (2003). Umelecká paleta (zbierky rozprávok a povestí, literatúra s kresťanskou tematikou) jeho tvorby ponúka trvalé životné hodnoty aj etické kritériá. Vyznal sa v slove, vyznal sa teda slovom.

Z myšlienok

- Ak chceš mať v živote úspech, využikuj každú chvíľočku života a nevyčkávaj na životnú príležitosť. Ktovie, či raz vôbec príde.*
- Rád som obdivoval ľudí, ktorí si aj v najzložitejších situáciách udržali istý ľudský štandard a svoju dôstojnosť... Takí ľudia umierali, ako žili: v duši s vierou v Boha a v srdci s nádejou na večný život. Láska prežarovala krásu ich ducha aj v medziľudských vzťahoch a viedla ich do večnosti, či skôr za hranice pozemského sveta, kde sa mali napokon stretnúť s velebou Božej lásky. Ich životy boli kľúčom do nebeského kráľovstva...*
- Všetky námety, ktoré som spracoval, mali pripomínať, že na svete majú osobitnú hodnotu ľudské vzťahy a činy, ktorých fundamentálnou zložkou je kresťanský morálny kódex.*
- ... treba sa nám ustavične odovzdávať do Božej vôle a nezabúdať na úprimné rozhovory s Bohom v modlitbe. Tá ukazuje človeku cestu, ako sa vyhnúť rezignácii a nechote prekonávať životné ťažkosti. A tak hlavným poslaním, prvoradým i základným, je **hľadanie toho najvzácnejšieho - lásky k Bohu a k ľuďom...** Predovšetkým modlitba nám roztvára Božiu náruč, v nej môže každá ľudská duša spočinúť i nájsť trváci a nehynúci pokoj.*
- ...všetko, čo sa pominie s časom, je kratučké a nepatrné. Pre každého raz nastáva najjasnejší deň, deň večnosti, ktorý sa už nikdy nezmení, naozaj sa hodno naň tešiť...*

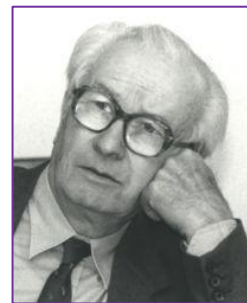

Alfonz BEDNÁR

(13.10.1914 – 9.11.1989)

Slovenský scenárista, prekladateľ, prozaik vyštudoval latinčinu, češtinu a slovenčinu na Karlovej univerzite v Prahe (1934 - 1939) a na Filozofickej fakulte Slovenskej univerzity v Bratislave (1939 - 1940). Po škole bol najskôr stredoškolským profesorom na gymnáziu v Liptovskom Mikuláši (1940 - 1941) a Bardejove (1941 - 1944), po druhej svetovej vojne pracoval na Povereníctve informácií (1945 - 1948). V rokoch 1948 - 1951 bol redaktorom vo Vydavateľstve Pravda a Slovenský spisovateľ. Od roku 1960 bol dramaturgom a scenáristom v Československom štátnom filme [*Slnko v sieti* (1962), *Organ* (1963), *Tri dcéry* (1966), *Ráno pod mesiacom* (1980), *Moje kone vrané* (1980)].

Bednár hovorieval, že umelecká literatúra

si má a musí všímať odvrátenú stránku života,

lebo tá je niekedy zaujímavejšia a dôležitejšia ako tá, ktorá sa ľuďom ukazuje.

Jeho najznámejšími dielami sú romány *Sklený vrch* (1954), *Hodiny a minúty* (1956), *Cudzí* (1960); prekladal z anglo-americkéj prózy.

Jeho príbehy sú príbehmi „morálneho mementa“, teda, že znovu zdvihol mravnosť ako nevyhnutnú aj pri budovaní spoločnosti. Najzávažnejším bol však návrat charakteru ako nositeľa individuálneho osudu. Byť celý život v opozícii chce silu a vôľu. Bednár ich mal, preto sa nesklonil pred mocou, ostal sám sebou a v tom je jeho veľkosť i hodnota jeho tvorby.

Britský literárny vedec Alfred Thomas o ňom napísal: "*V slovenskej a českej literatúre zriedka nájdeme také sebaisté narábanie s materiálom imaginácie a takú lyricko-epickú šírku.*

Práve autorova schopnosť zjednotiť rôzne tvorivé postupy tvoria rámeček jeho videnia sveta v celej jeho filozofickej zložitosti."

Z myšlienok

Stále som to nosil v hlave, až som si raz zaumienil, že sa pokúsim nie esejisticky, ale príbehom, udalosťou čosi o čomsi napísať.

Neviem o takej dejinnej udalosti, ktorú by nesprevádzala špina, krv a des a z ktorej by sa človek nevymaňoval za nesmiernych útrap, veľmi namáhavo a veľmi pomaly k tomu, aby bol hoden byť nazývaný človekom.

... musíme aj my zo svojho života urobiť most k ľudskej budúcnosti.

To musí robiť zo seba každý človek ... a ak to vykoná, nebude žiť nadarmo.

Alexis CARREL

(28.6.1873 – 5.11.1944)

Francúzsky chirurg a fyziológ sa stal uznávaným priekopníkom v oblasti transplantácii tkaní a orgánov. Do školy chodil k jezuitom, vyštudoval medicínu v Lyone (1910), tam pôsobil ako lekár i profesor na lekárskej fakulte. Od roku 1904 pôsobil v Kanade a v USA, V Rockefellerovom ústave pre lekársky výskum v New Yorku dokázal, že bunkové tkanivo je možné udržať naživo aj umelo vo vhodných podmienkach. Popísal a uskutočnil (rýchlo a zručne pomocou veľmi jemnej ihly a netradičnej metódy) zošívanie ciev, uskutočňoval transplantácie orgánov medzi zvieratami (1908). Za práce o šití ciev a transplantáciu ciev a orgánov získal Nobelovu cenu (1912). Venoval sa aj konštrukcii umelého srdca a systematickému skúmaniu vplyvu prostredia na človeka. Napísal netradičnú popularizačnú prácu *Človek, tvor neznámy* (1935), ktorá bola preložená do mnohých jazykov. Spoznal, že spoločnosť nerobí človeka šťastným, pretože je založená viac na technike než na človeku (možno by sme mali radšej prirodzené zdravie, morálnu i duchovnú rovnováhu, kľud a istotu, dobrotu a dôstojnosť). Bol svedkom zázrakov, ale aj sám ich robil. Aj keď sa vo svojich názoroch a vyjadreniach dostával do rozporov a nepochopenia, znovu našiel hlbokú vieru.

Z myšlienok

- *Krása je nevyčerpatel'ny prameň radosti pre toho, kto ho vie odkryť.*
  - *Človek môže dosiahnuť dokonalosť len vtedy, ak nechá rozpustiť svoju krásu v láske.*
- *Myšlienky sa rodia v ľuďoch, ktorí sú schopní lásky aj nenávisťi.*
- *Veľkí bádatelia sa vyznačovali hlbokou intelektuálnou poctivosťou. Sledovali fakty, nech viedli kamkoľvek.*
- *Obrovský náskok, ktorý získali vedy o neživých veciach pre vedami o živých bytostiach, je jednou z najtragickejších udalostí v dejinách ľudstva.*
- *Dnes je mnoho ľudí, ktorí chcú uniknúť otroctvu dogiem modernej spoločnosti.*
- *Ak by spoločnosť uznávala osobnosť ľudských bytostí, bola by prinútená zmieriť sa s nerovnosťou. Tým, že sa snažíme zaviesť rovnosť medzi ľuďmi, odstraňujeme osobné zvláštnosti, ktoré boli veľmi užitočné.*
- *Pre človeka je často to, čo nie je merateľné, dôležitejšie než to, čo merateľné je.*
- *Nemôžeme prehliadať svet zamilovaných, básnikov, vedcov a svätcov. Nelogické činnosti ducha sú rozsiahlejšie ako činnosti logické.*
- *Mysticizmus prináša človeku splnenie jeho najvyšších prianí, vnútornú silu, duševné osvietenie, božskú lásku i trvalý pokoj... Niektoré mystické stavy, ako napríklad modlitba, majú pozitívne účinky na patologické stavy.*
  - *Boh je prístupný tomu, kto ho chce milovať; je skrytý pre toho, kto ho chce pochopiť.*
- *Modlitba je najmocnejšia forma energie, akú môže človek vytvoriť. Je to sila rovnako reálna ako zemská príťažlivosť.*
- *Nenápadný zázrak sa neustále deje v srdciach ľudí, ktorí spoznali, že pre ich denný život prúdi z modlitby nepretržitý prílív sily.*

Alexis Carrel

Stanislav VYDRA – profesor matematiky na pražskej univerzite

Uznávaný pedagóg

Za 30 rokov svojho pôsobenia vzdelával viac než 10 tisíc študentov. Od roku 1772 bol profesorom matematiky na univerzite v Prahe. Stal sa výraznou postavou prvej generácie českého národného obrodovania. Svojich žiakov viedol nielen k matematickej kultúre, ale aj ku vzťahu k českému jazyku a literatúre. Uznal, že história vývoja matematických poznatkov je účinným prostriedkom pre získanie záujmu o matematické vedy.

Životný osud

Pochádzal z mesta Hradec Králové, tu sa narodil **13. novembra 1741**, chodil do gymnázia, aj vstúpil do jezuitskej reholy (1757). Ako novic bol dva roky v Brne. V pražskom Klementíne si rozšíril svoje vzdelanie aj o francúzštinu i históriu. Matematiku a filozofiu vyštudoval (1762–1764) u J. Steplinga a J. Tesánka v Prahe. Po krátkom pôsobení v Jičine sa stal Steplingovým asistentom (1766) pri astronomických pozorovaniach. Po vysvätení za kňaza (1769) učil opäť v Jičine a potom bol farárom vo Vilémove (1171–1772). Profesorom elementárnej matematiky na pražskej univerzite sa stal na Steplingov návrh (1771) a na tomto mieste úspešne pôsobil aj po zrušení jezuitského rádu (1773). V rokoch 1789–1799 bol zvolený za dekana filozofickej fakulty a od roku 1800 bol aj rektorom Karlo-Ferdinandovej univerzity. Zomrel na mŕtvicu **3. decembra 1804**, keď pred tým (1803) oslepol.

Vzťah k matematike a vedám prírodným

Vydra bol zodpovedný učiteľ sústredený predovšetkým na pedagogický prístup a didaktický výklad. Napriek tomu, že mal českých rodičov, myslel, písal a hovoril latinsky. Od roku 1784 sa začala vyučovať matematika na univerzite namiesto latinsky po nemecky. Medzi vzdelancov sa dostávali učebnice zo zahraničia a začala vznikať profesia odborného učiteľa matematiky. **Stanislav Vydra** dosiahol vynikajúcu pedagogickú zručnosť i didakticko-motivačnú tvorivosť. Vo svojich *Epigrammách* (z roku 1804) uviedol v 7. epigrame: *Quare tam paucis grata est divina Mathesis? Paucis vera placent, ludicra vulgus amat.* (*Matematika božská, prečo si tak málo uctievaná? Pravda sa málo páči, ľud miluje zábavu.*) Veľmi pôsobivo spájal výučbu matematiky s pripomienkami významných udalostí v dejinách Čiech a Moravy. V známom diele *Historia Matheseos in Bohemia et Moravia cultae* (1778) uviedol životopisy 98 matematikov, fyzikov a astronómov, ktorí sa narodili alebo pôsobili v českých krajoch. Vydróm pripravovanú učebnicu *Počátky aritmetiky* vydal (1806) jeho žiak a nástupca profesor J. Jandera.

Quare tam paucis grata est divina Mathesis? Paucis vera placent, ludicra vulgus amat. (*Matematika božská, prečo si tak málo uctievaná? Pravda sa málo páči, ľud miluje zábavu.*) Veľmi pôsobivo spájal výučbu

matematiky s pripomienkami významných udalostí v dejinách Čiech a Moravy. V známom diele *Historia Matheseos in Bohemia et Moravia cultae* (1778) uviedol životopisy 98 matematikov, fyzikov a astronómov, ktorí sa narodili alebo pôsobili v českých krajoch. Vydróm pripravovanú učebnicu *Počátky aritmetiky* vydal (1806) jeho žiak a nástupca profesor J. Jandera.

Buditeľská láska k českému jazyku

Stanislav Vydra patril k popredným predstaviteľom národného obrozenectva v Čechách (jeho portrét podal aj A. Jirásek v diele *F.L. Věk* alebo J. Jungman v *Elégii na smrt' S. Vydru*). Rozvíjal poznatky o českom jazyku a literatúre. Napísal aj životopis. B. Balbína (1621–1688) známeho českého, latinsky píšuceho, historika, ktorý spísal diela *Učené Čechy*, *Výber z dejín Čiech*, *Obrana jazyka slovanského, zvlášť českého*. Páter **Vydra** bol vynikajúci rečník, jeho kázne na významné cirkevné sviatky (aj v češtine) v pražských kostoloch boli navštevované veriacimi v pomerne hojnom počte. Možno aj preto si *umyslíl počátky všeho matematického umění v jazyku vlasteneckém vydati*.

Trvalá spomienka

Ovplyvnil naozaj mnohých poslucháčov. Bol uznávaný a vážený v kruhoch cirkevných, občianskych i akademických. Dodnes je v budove MFF UK na Karlove (matematický ústav; na schodisku pred veľkou posluchárňou) v Prahe umiestnená busta **S. Vydru**, ktorú vytvorili roku 1814. Študenti si tak môžu pripomenúť aj zásluhy tohto obetavého učiteľa matematiky, ktorý sa nezištne zaslúžil o šírenie matematickej kultúry.

**Zralá víra nám nenabízí „jistoty“,
nýbrž učí žít s tajemstvím.**

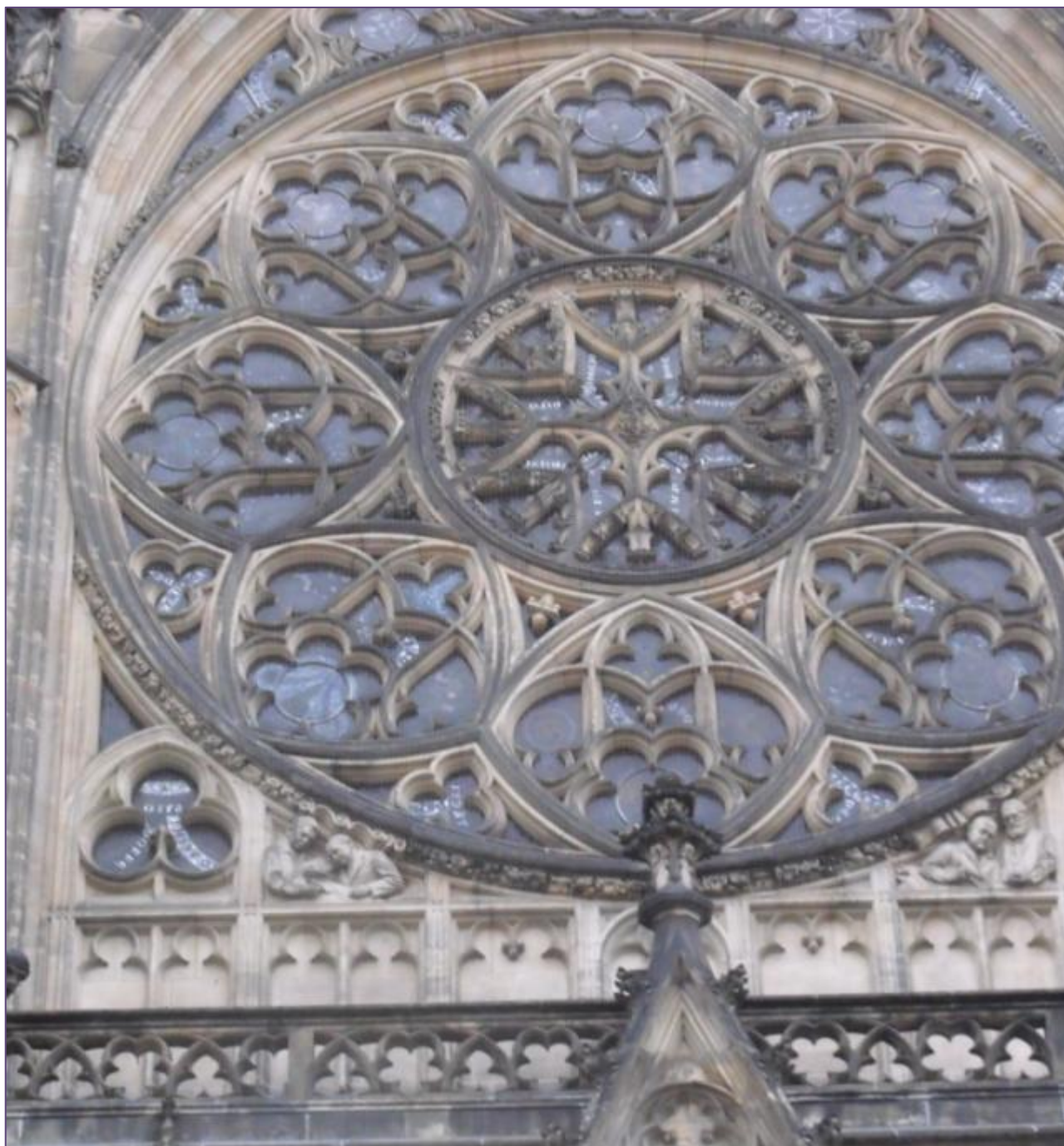

- *Víra je vstřícná otevřenost vůči Boží skrytosti, odvážné „ano“ (nebo alespoň toužící „snad“) naší naděje v hlubokém tichu Božího mlčení, vytrvalý plamínek, který znovu a znovu vyšlehuje z popela rezignace.*
- ***Víra, naděje a láska jsou tři aspekty naší trpělivosti vůči Bohu, tři způsoby, jak se vyrovnat se zkušeností s Boží skrytostí. Nabízejí zcela odlišnou cestu, než jsou ateismus, náboženský fundamentalismus i „laciné věření“.***
- *Je třeba číst Písmo a prožívat víru také z perspektivy naší solidarity s lidmi hledajícími, včetně těch, kteří žízní po víře, ale nemohou spočinout v žádné podobě náboženství, s níž se dosud setkali.*
- *Právě tam, kde církev byla drcena a zašlapána do země jako zrno, by toto zrno mělo konečně vydat plody. Možná, že to, co odtud může a má vzejít, není vnější rozkvět církve a plné kostely, nýbrž nová odvaha jít k těm druhým, „vzdáleným“, hledat cestu do „třináctých komnat“ lidských srdcí i srdcí kultur – i té naší, „ateistické“...*
- ***K víře patří naděje, že Bůh je často i tam, kde se nám zdá, že není a nemůže být.***
- *Váším si víry, která dává sílu k **statečnému morálnímu** řešení životních situací a která posiluje vědomí odpovědnosti – před Bohem i lidmi.*

Svoboda jako Boží dar a úkol - to je křesťanství...

Život každého žijícího má smysl a nikdy se nesmíme vzdát úkolu tento smysl odkrývat a naplňovat.

*Žijeme obklopeni křesťanskými symboly na historických budovách, v galeriích i užívaných příslovích, ale dešifrovat jejich smysl umí už jen nepatrná menšina; bohužel i mezi návštěvníky kostelů. Naše společnost není ateistická, nýbrž **nábožensky negramotná.***

*Boží přítomnost vnímám tím, že **beru svůj život jako neustálý dialog.** V každodenních událostech, setkáních, v tom, co se děje blízko i daleko kolem mě, ale i ve mně samém se snažím rozpoznat výzvy, přísliby, podněty, někdy varování – a odpovídat na ně.
(Tomáš HALÍK)*